

Луцик М.-В. І.

Київський університет культури

Гарачковська О. О.

Київський університет культури

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА В ЕПОХУ ЦИФРОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Стаття присвячена дослідженню трансформації політичної культури в умовах сучасних цифрових комунікацій. У глобалізованому та цифровізованому суспільстві роль нових медіа, таких як соціальні мережі, блоги, онлайн-форуми та цифрові платформи, стає дедалі важливішою у формуванні громадської думки та політичної активності. Враховуючи швидкий розвиток цифрових технологій, їх вплив на політичну культуру набуває нового виміру, адже ці інструменти здатні змінювати традиційні механізми політичної комунікації та взаємодії між громадянами і політиками. Зокрема, важливу роль у цьому процесі відіграють соціальні мережі, які дозволяють громадянам швидко обмінюватися думками, організовувати акції протесту, кампанії підтримки та інші форми політичної мобілізації, що раніше було важко реалізувати в рамках традиційних медіа.

Аналізується, як ці нові форми комунікації впливають на політичну мобілізацію, політичну участь, а також на розвиток демократичних процесів. Завдяки цифровим технологіям політики можуть безпосередньо звертатися до виборців, а громадяни, у свою чергу, можуть швидко мобілізуватися для участі в політичних кампаніях. Це сприяє більш активному залученню громадян до політичних процесів, підвищуючи рівень їх участі у виборах, обговореннях політичних питань і взаємодії з органами влади.

Проте з використанням цифрових платформ виникають і серйозні виклики, які можуть негативно вплинути на політичну культуру. Одним із таких викликів є поширення дезінформації та маніпуляцій інформацією. Фейкові новини, що швидко розповсюджуються через соціальні мережі, можуть змінювати вибір виборців, спотворюючи реальну картину подій. Дезінформація має потенціал серйозно впливати на політичні процеси, знижуючи довіру до інститутів влади та громадських організацій, а також загрожуючи стабільності демократичних систем.

Окрему увагу у статті приділено позитивним аспектам цифрових технологій, таким як створення платформ для відкритих політичних дебатів, можливість для громадян отримувати політичну інформацію з різних джерел і участь у політичних процесах на глобальному рівні. Водночас зазначено, що для успішного розвитку політичної культури в умовах цифрових комунікацій необхідно підвищувати рівень цифрової грамотності серед громадян, розвивати критичне мислення та створювати умови для ефективної боротьби з маніпуляцією інформацією.

Стаття також акцентує на важливості розвитку інклюзивної політичної культури, де кожен громадянин має можливість вільно висловлювати свої думки, брати участь у політичних процесах та формувати громадську думку. У цьому контексті особливо важливо забезпечити рівний доступ до політичної інформації, а також сприяти конструктивному діалогу між різними політичними групами для зниження рівня поляризації.

Ключові слова: політична культура, цифрові комунікації, соціальні медіа, маніпуляція інформацією, політична участь, демократичні процеси, дезінформація.

Постановка проблеми. Політична культура є важливим елементом демократичного процесу в будь-якому суспільстві. Вона включає в себе звички, переконання, та цінності, що визначають політичну поведінку індивідів та груп у суспільстві. В епоху цифрових технологій політична

культура зазнала суттєвих змін, що зумовлені швидким розвитком інформаційних технологій та соціальних мереж. Соціальні медіа стали основними каналами, через які громадяни обмінюються інформацією, активно обговорюють політичні події, беруть участь у політичних кампаніях

та мобілізуються для підтримки певних політичних ідей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття численні дослідники зосереджувалися на вивченні цифрових комунікацій у політиці. Так, Д. Нейлсон (2020) у своїй роботі підкреслює, що соціальні медіа стали ключовими для політичної мобілізації, особливо в умовах кризових ситуацій. Водночас, Дж. Сміт (2019) зазначає, що зростання впливу цифрових медіа супроводжується серйозними викликами для політичної культури, зокрема, в плані етичних норм і відповідальності. Інші дослідники, як-от М. Мартінес (2021), акцентують увагу на важливості політичної освіти для користувачів цифрових платформ, щоб знизити вплив фейкових новин та маніпуляцій.

Залишається ряд проблем, що потребують подальшого дослідження. Однією з таких є питання, як саме цифрові комунікації можуть бути використані для розвитку демократичних практик, з урахуванням їхніх недоліків, таких як поляризація суспільства та маніпуляції інформацією.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження змін, які відбуваються в політичній культурі під впливом цифрових комунікацій, а також аналіз викликів і перспектив, пов'язаних із цими змінами.

Основними завданнями є:

1. Вивчити вплив цифрових технологій на політичну участь і громадську думку.
2. Оцінити позитивні та негативні аспекти використання соціальних медіа в політичній комунікації.
3. Проаналізувати можливості та загрози для розвитку демократичних процесів у контексті цифрових комунікацій.

Виклад основного матеріалу. Цифрові комунікації значно змінили способи політичного впливу на громадськість. У результаті з'явилися нові форми політичної участі, що раніше не були доступні: наприклад, мобілізація виборців через соціальні мережі або онлайн-петиції, які мають реальний вплив на політичні рішення. За допомогою соціальних медіа політики можуть безпосередньо звертатися до своїх виборців, отримувати зворотний зв'язок і організовувати активність на місцевому та міжнародному рівнях.

Соціальні мережі стали основним інструментом для комунікації між політиками та виборцями. Вони дають можливість політикам безпосередньо звертатися до громадськості, обговорювати акту-

альні питання, проводити онлайн-кампанії та залучати нових прихильників. Соціальні платформи, такі як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, а також нові медіа, як-от TikTok, сприяють активізації громадянської участі, оскільки будь-яка особа може висловлювати свою думку, долучатися до обговорень і навіть ініціювати кампанії.

Одним із значущих аспектів, який змінився завдяки цифровим комунікаціям, є можливість для громадян організовувати політичні рухи та акції протесту. Раніше для організації масових акцій потрібна була складна інфраструктура та певні ресурси. Сьогодні ж будь-яка людина може за допомогою платформи Change.org або через соціальні мережі організувати петицію або протест.

Технології дозволяють об'єднувати людей по всьому світу для боротьби за певні права чи свободи, за демократичні цінності або навіть для боротьби проти корупції. Зокрема, в країнах з авторитарними режимами цифрові комунікації стали важливим інструментом для організації опору та поширення правдивої інформації. Відомі приклади, як «Арабська весна» або протестні рухи в Білорусі, показують, як соціальні мережі можуть стати важливим інструментом політичної зміни.

Цифрові платформи також дають можливість створювати політичні рухи на місцевому рівні, організовувати волонтерські групи та проводити кампанії з метою підвищення громадської свідомості. Це значно змінює традиційні підходи до політичної організації, дозволяючи громадянам бути більш впливовими в процесах прийняття рішень.

Одним із основних завдань, яке постає перед суспільствами в епоху цифрових комунікацій, є підвищення рівня цифрової політичної грамотності. В умовах, коли інформація поширюється швидко і має різні форми (відео, меми, статті, новини, блоги), громадяни повинні мати можливість правильно оцінювати та аналізувати отриману інформацію. Для цього необхідні програми, що забезпечують освіту щодо визначення достовірних джерел та протидії маніпуляціям.

Цифрова політична грамотність повинна включати навички критичного мислення, розуміння функціонування цифрових платформ та їхнього впливу на суспільну думку. Важливою є також підготовка громадян до розпізнавання фейкових новин та дезінформації, адже неправильне трактування інформації може мати серйозні наслідки для стабільності демократичних процесів.

В умовах цифровізації необхідно створювати освітні програми, що допомагатимуть громадянам краще орієнтуватися у цифровому просторі, а також сприятимуть розвитку демократичної культури через онлайн-освіту та активну участь у політичних процесах.

Цифрові комунікації не тільки підвищують рівень участі громадян у політиці, але й ставлять серйозні виклики для демократії. Одним із таких викликів є **експлуатація даних**. Персональні дані громадян, які активно збираються соціальними мережами та іншими онлайн-платформами, можуть бути використані для маніпулювання виборцями. Це питання вже стало темою обговорення у багатьох країнах, де було виявлено випадки втручання в демократичні вибори через маніпулювання даними.

Існує загроза для приватності, оскільки новітні технології дозволяють зібрати величезну кількість особистої інформації, що може використовуватись не тільки для політичних цілей, але й для комерційних. Це підвищує занепокоєння щодо забезпечення цифрової безпеки та приватності громадян.

З огляду на ці виклики, важливим кроком є розробка відповідного законодавства, яке забезпечить контроль за використанням особистих даних, а також створення механізмів для боротьби з дезінформацією і маніпуляціями.

Незважаючи на численні виклики, епоха цифрових комунікацій також відкриває величезні перспективи для розвитку політичної культури. Однією з таких перспектив є **демократизація політичних процесів**. Цифрові платформи дозволяють громадянам не тільки отримувати інформацію, але й активно брати участь у політичному житті. Соціальні мережі, блоги та онлайн-форуми стали просторами для вираження різних політичних поглядів, що сприяє розвитку політичного діалогу між різними верствами населення.

Завдяки цифровим технологіям значно спрощується процес організації політичних кампаній, мітингів, протестів та акцій на підтримку різноманітних соціальних ініціатив. Молодь, яка активно користується соціальними мережами, може реалізувати свої політичні амбіції, робити голос громадян більш чути та видимим. Відкриття нових каналів для політичної комунікації також дозволяє забезпечити рівні можливості для представлення різних політичних ідеологій і думок, не залежно від ресурсної потужності тих чи інших політичних акторів.

Цифрові комунікації можуть сприяти **створенню більш інклюзивної політичної культури**, де кожен громадянин може знайти свій голос та

бути почутим. Це, у свою чергу, має позитивний вплив на процеси політичної участі, підвищуючи рівень інформованості і залучення громадян до політичних процесів.

Особливо важливою є роль цифрових комунікацій у **місцевій політиці**, де їхнє застосування може стати значущим фактором для залучення громадян до управління своїми громадами. У цьому контексті соціальні медіа надають змогу органам місцевого самоврядування налагоджувати безпосередній контакт із мешканцями, дізнаватися про їхні проблеми та потреби, організовувати консультації та опитування. Цифрові платформи створюють можливості для кращого моніторингу ефективності роботи місцевих органів влади та підвищення рівня прозорості в прийнятті рішень.

Завдяки цифровим комунікаціям мешканці можуть оперативно передавати інформацію про стан доріг, освітлення, інфраструктури та інші питання місцевого значення. Це дозволяє адміністраціям місцевих громад оперативно реагувати на звернення та запити громадян, покращуючи їхню якість життя. У той час як цифрові комунікації дають голос громадянам, вони також можуть стати інструментом для маніпуляцій, поширення фейкових новин і дезінформації, що ставить під загрозу не лише ефективність демократичних процесів, а й довіру до суспільних інститутів.

Однак разом із можливістю мобілізації виникають і нові загрози. Однією з основних проблем є поляризація громадської думки. Завдяки алгоритмам соціальних мереж користувачі отримують переважно інформацію, яка підтверджує їхні існуючі погляди, що лише підсилює розрив між різними політичними групами. Це створює умови для «ефекту ехо», коли люди у своїх інформаційних бульбашках не бачать альтернативних точок зору і стають більш схильними до крайнощів.

Цифрові комунікації також призводять до феномену маніпуляції інформацією. Використання фейкових новин і підроблених фактів стало реальністю сучасних політичних процесів. Це загрожує не лише демократичним процесам, а й довірі громадян до інститутів влади та медіа.

Вплив цифрових комунікацій на політичну культуру зображено у таблиці 1.

Діаграма демонструє вплив цифрових комунікацій на політичну культуру, розподіляючи цей вплив на три ключові аспекти: «Маніпуляція інформацією» (35%), «Політична поляризація» (48%) та «Мобілізація громадян» (10%). Такий розподіл відображає, наскільки великий вплив цифрові комунікації мають на політичну поляри-

Вплив цифрових комунікацій на політичну культуру: виклики та перспективи

Аспект	Опис	Виклики	Перспективи
Мобілізація громадян	Збільшення можливостей для громадян активно брати участь у політичних процесах через соціальні мережі, онлайн-петиції, електронне голосування.	Відсутність чіткої регламентації онлайн-активізму, маніпулювання громадською думкою через соціальні медіа.	Підвищення політичної активності, розвиток нових форм громадського втручання в політику.
Політична поляризація	Зростання розподілу суспільства на групи з протилежними поглядами через різні інформаційні потоки в цифровому середовищі.	Ехо-камери в соціальних мережах, що посилюють ідеологічні розбіжності, ігнорування альтернативних точок зору.	Сприяння більш глибокому обговоренню ідеологій та політичних програм, якщо буде забезпечено адекватне контролювання контенту.
Маніпуляція інформацією	Використання цифрових платформ для поширення фейкових новин і маніпулювання громадською думкою.	Поширення дезінформації, вплив на виборців через фейкові новини.	Створення ефективних механізмів перевірки фактів і розвінчування фейкових новин, підвищення цифрової грамотності громадян.
Доступ до політичної інформації	Легкий доступ до політичної інформації, обговорень та дискусій завдяки соціальним медіа та новітнім цифровим платформам.	Ризик надмірного інформаційного потоку, що ускладнює правильну орієнтацію та ухвалення обґрунтованих політичних рішень.	Створення більш структурованих і доступних платформ для отримання якісної та достовірної політичної інформації.
Цифрова мобільність та участь	Участь у політичних кампаніях через мобільні додатки, інтерактивні платформи для голосування і збору підписів.	Проблеми безпеки та конфіденційності персональних даних, які використовуються для мобільної політичної участі.	Розвиток безпечних і надійних цифрових платформ для забезпечення участі в політичному житті.

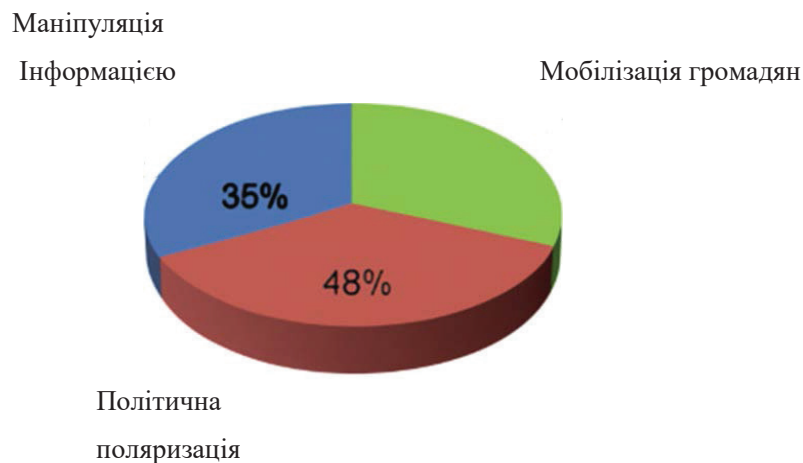

Рис. 1. Вплив цифрових комунікацій на політичну культуру

зацію, що займає найбільшу частину, та менший вплив на мобілізацію громадян. Ця діаграма дає змогу оцінити актуальні тенденції в політичному житті, зокрема роль цифрових платформ у формуванні громадської думки та політичної поведінки.

Проте з використанням цифрових платформ виникають серйозні виклики. Одним із них є поширення дезінформації. Наприклад, за даними дослідження [1, с. 102], «фейкові новини» можуть мати значний вплив на політичні кампанії, змінюючи вибір виборців та спотворюючи реальну картину подій.

Однак цифрові комунікації також мають потенціал для розвитку демократичних процесів. Вони дозволяють залучити до політики широкі верстви населення, надаючи можливість висловлювати свою думку, брати участь у обговореннях та кампаніях. Технології можуть сприяти створенню відкритих платформ для політичних дебатів та інтерактивного навчання громадян про політичні процеси.

Цифрові комунікації також мають потенціал для розвитку демократичних процесів. Вони дозволяють залучити до політики широкі верстви населення, надаючи можливість висловлювати свою думку, брати участь у обговореннях та кампаніях. Через інтернет і соціальні медіа громадяни можуть безпосередньо взаємодіяти з політичними лідерами та організовувати кампанії, які мають реальний вплив на ухвалення рішень. Це дає можливість громадянам не лише активно формувати суспільну думку, але й впливати на політичні процеси через петиції, акції протесту або збір підписів.

Технології можуть сприяти створенню відкритих платформ для політичних дебатів та інтерактивного навчання громадян про політичні процеси. Це відкриває можливості для зниження інформаційного бар'єру, забезпечуючи рівний доступ до політичної інформації для всіх верств населення. Платформи для онлайн-навчання, що охоплюють питання виборчих систем, законодавчих процесів, прав людини та інші аспекти політичної діяльності, можуть сприяти формуванню критичного мислення серед громадян та підвищенню рівня політичної обізнаності.

Ще одним позитивним аспектом цифрових комунікацій є можливість забезпечити більш високий рівень прозорості політичних процесів. Завдяки відкритим онлайн-ресурсам, політики можуть публічно звітувати про свою діяльність, відповідаючи на запитання виборців та висвітлюючи свої рішення і дії. Це сприяє зменшенню корупційних ризиків, оскільки виборці можуть контролювати діяльність своїх обранців та вимагати відповідальності за їхні вчинки.

Цифрові комунікації створюють потенціал для розвитку більш інклюзивної політичної культури, де громадяни стають активними учасниками політичних процесів, а не лише спостерігачами. Вони також дозволяють зберегти рівність у доступі до політичної інформації та сприяти більшій відкритості в управлінні. Однак, щоб максимально використати ці можливості, необхідно також активно вирішувати проблеми, пов'язані з маніпуляцією

інформацією, захистом персональних даних та забезпеченням цифрової безпеки для всіх учасників політичних процесів.

Цифрові комунікації також забезпечують створення відкритих платформ для політичних дебатів та інтерактивного навчання громадян про політичні процеси. Це дозволяє знижувати інформаційний бар'єр і забезпечує рівний доступ до політичної інформації для всіх верств населення, незалежно від їхнього соціально-економічного становища. Наприклад, платформи для онлайн-навчання, які висвітлюють питання виборчих систем, законодавчих процесів, прав людини та інших аспектів політичної діяльності, можуть сприяти розвитку критичного мислення серед громадян, що важливо для формування інформованого суспільства.

Ще одним позитивним аспектом цифрових комунікацій є можливість забезпечити більш високий рівень прозорості політичних процесів. Завдяки відкритим онлайн-ресурсам, політики можуть публічно звітувати про свою діяльність, відповідаючи на запитання виборців та висвітлюючи свої рішення і дії. Це значно покращує рівень довіри до політичних інститутів і сприяє зменшенню корупційних ризиків, оскільки виборці можуть контролювати діяльність своїх обранців та вимагати відповідальності за їхні вчинки. Прозорість та відкритість діяльності політиків через цифрові платформи також створює умови для зниження політичного популізму, оскільки інформація стає доступною та зрозумілою для широкої аудиторії.

Цифрові комунікації створюють потенціал для розвитку більш інклюзивної політичної культури, де громадяни стають активними учасниками політичних процесів, а не лише спостерігачами. Вони також сприяють рівному доступу до політичної інформації, що важливо для забезпечення демократичних цінностей, і допомагають збільшити рівень відкритості в управлінні та політичному процесі. Однак, щоб максимально використати ці можливості, необхідно активно вирішувати проблеми, пов'язані з маніпуляцією інформацією, захистом персональних даних та забезпеченням цифрової безпеки для всіх учасників політичних процесів. Важливо, щоб уряди, організації та громадянське суспільство працювали разом, щоб встановити чіткі правила щодо використання цифрових платформ і забезпечити, щоб вони служили на благо всього суспільства.

Висновки. Цифрові комунікації безумовно змінюють політичну культуру, надаючи нові мож-

ливості для політичної участі та розвитку демократичних процесів. Однак разом із цими можливостями виникають і серйозні виклики, зокрема маніпуляція інформацією, дезінформація та поляризація громадської думки. Перспективи розвитку політичної культури в умовах цифрових технологій залежать від того, наскільки ефективно суспільство здатне контролювати ці процеси і адаптувати їх до демократичних стандартів.

У майбутньому важливо зосередитись на розвитку цифрової грамотності серед громадян, боротьбі з фейковими новинами, а також на створенні платформ для чесної політичної дискусії та участі.

Особливо важливим є також розвиток інклюзивної політичної культури, що дає можливість кожному громадянину висловлювати свої погляди, брати участь у політичних процесах та формувати громадську думку вільно і без обмежень. У той же час, держава та громадські організації мають активно працювати над зниженням рівня поляризації та сприяти формуванню конструктивного діалогу між різними політичними групами. Стій-

кість демократії в умовах цифрової епохи багато в чому залежить від того, як ці виклики будуть вирішені та чи зможуть ми зберегти основи демократичного суспільства в умовах нових технологій.

Цифрова ера вимагає від нас більшої відповідальності і обачності в тому, як ми використовуємо сучасні технології для політичної участі. Успіх у цьому напрямку залежить від нашої здатності адаптувати політичні процеси до нових реалій, враховуючи не лише позитивні можливості, але й серйозні ризики. Тільки через спільні зусилля урядів, громадських організацій і самих громадян можна досягти збалансованого і стійкого розвитку політичної культури в умовах цифрової трансформації. Для забезпечення розвитку політичної культури в епоху цифрових технологій важливо зосередитись на покращенні цифрової грамотності громадян, боротьбі з фейковими новинами та створенні платформ для чесної політичної дискусії. Ключовими завданнями є також зменшення поляризації та формування конструктивного діалогу між політичними групами.

Список літератури:

1. Adams R. Politics in the Age of Digital Technologies: New Challenges. London: Oxford University Press, 2017. 320 p.
2. Bennett L. W. New Media and Political Culture: Citizen-State Interaction. Kyiv: Scientific Thought, 2015. 248 p.
3. Goodwin M. Digital Media and Democracy: Pros and Cons. Journal of Digital Technologies in Politics. 2020. No. 4. P. 112–120.
4. Schmidt T. Media and Politics in the Digital Age: New Forms of Communication. European University Bulletin. 2018. Vol. 10, No. 2. P. 67–82.
5. Яцків Я.С. Політична культура в умовах цифрових комунікацій. Вісник Національної академії наук України. 2019. № 8. С. 22–30.
6. Мозоль А.П. Політичні комунікації в епоху цифрових технологій. Політологічний вісник. 2020. Вип. 2. С. 45–52.
7. Радченко А.І. Цифрові медіа та їх вплив на політичну активність громадян. Вісник Українського інституту політики. 2021. Т. 12, № 4. С. 98–105.

Lutsyk M.-V. I., Harachkovska O. O. TITLE OF THE ARTICLE: POLITICAL CULTURE IN THE ERA OF DIGITAL COMMUNICATION: CHALLENGES AND PROSPECTS

The article is dedicated to the study of the transformation of political culture in the context of modern digital communications. In a globalized and digitized society, the role of new media, such as social networks, blogs, online forums, and digital platforms, is becoming increasingly important in shaping public opinion and political activity. Given the rapid development of digital technologies, their impact on political culture takes on a new dimension, as these tools can change traditional mechanisms of political communication and interaction between citizens and politicians. Social media, in particular, plays a key role in this process, as it allows citizens to quickly exchange ideas, organize protests, support campaigns, and engage in other forms of political mobilization, which were difficult to implement through traditional media.

The article analyzes how these new forms of communication influence political mobilization, political participation, and the development of democratic processes. Thanks to digital technologies, politicians can directly address voters, and citizens, in turn, can rapidly mobilize to participate in political campaigns. This fosters more active citizen engagement in political processes, increasing their involvement in elections, political discussions, and interaction with government bodies.

However, the use of digital platforms also presents significant challenges that can negatively affect political culture. One such challenge is the spread of misinformation and manipulation of information. Fake news, which spreads rapidly through social media, can alter voter preferences and distort the real picture of events. Misinformation has the potential to seriously impact political processes, lowering trust in institutions of power and civil society, and threatening the stability of democratic systems.

The article also highlights the positive aspects of digital technologies, such as the creation of platforms for open political debates, providing citizens with access to political information from various sources, and enabling participation in political processes on a global scale. At the same time, it is emphasized that for the successful development of political culture in the context of digital communication, it is necessary to raise the level of digital literacy among citizens, develop critical thinking, and create conditions for effective counteraction against information manipulation.

The article stresses the importance of developing an inclusive political culture, where every citizen has the opportunity to freely express their views, participate in political processes, and shape public opinion. In this context, it is particularly important to ensure equal access to political information and promote constructive dialogue between different political groups to reduce polarization.

Key words: *political culture, digital communications, social media, information manipulation, political participation, democratic processes, disinformation.*